

112 (1983) 15-14:75 94

קצר ובזמן הזה עלי לטפס כמה מאות מטרים על ההר שליד המנזר, למצוא את המקום שנחשד בעיני כבית גידול מתאים לזוטה המיוחדת, למצוא את הצמחים ול- הספיק לחזור למנזר לפני שהחיילים יסעו לדרכם בחזרה. כך התחיל המירוץ שלי נגד הזמן.

הפצירתי בנהג שלנו שיסע במהירות המירבית למינזר, כדי שנגיע לשם לפני החיילים.

הגענו לחצר המינזר ומיד התחלתי ל- רץ, עם תרמיל ושתי מימיות מלאות מים, במעלה הנחל שמדרום למינזר. גושי אבן ענקיים פיתלו את דרכי ועד מהרה הרגשתי שאוויר הרים היבש שואב את הלחות שבגופי והשפתיים יבשו. המימיה הראשונה נלגמה כולה במהרה ולשמחתי גיליתי את התעלה בו רוכזו מי המעיין על ידי הנזירים והוזרמו למנזר. מילאתי את המימיה ורצתי במהירות האפשרית במעלה ההר. הגעתי אל צוק-קיר גבוה של גרניט שפסים שחורים ולבנים נמתחו

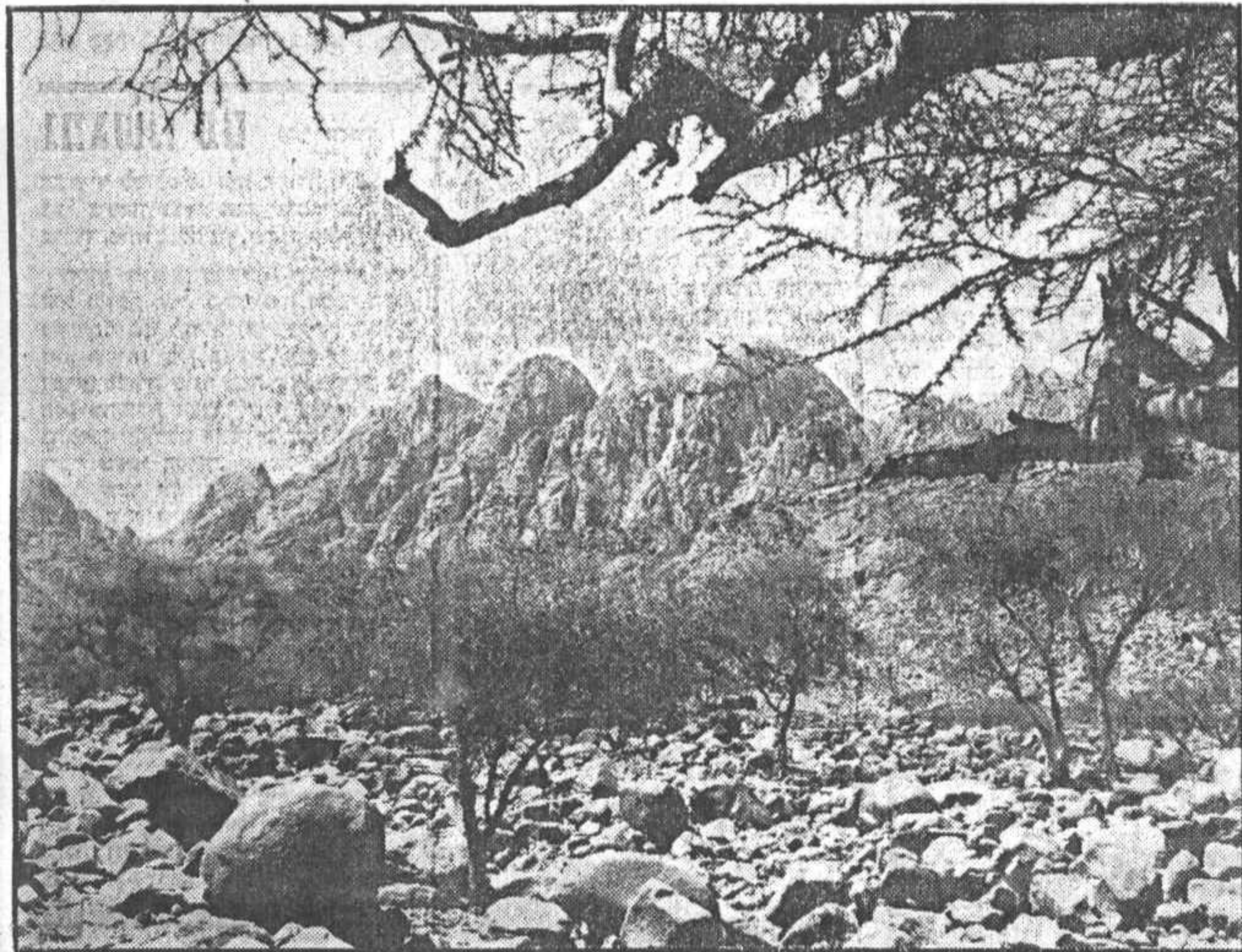
בפברואר 1968 התארגן מסע מחקר ל- ג'בל סרבל. היציאה למסע נקבעה ליום רביעי בשבוע, מאבו-רודס. הקדמתי לה- גיע לאבו-רודס ומצאתי, טרמפי' לסנטה קתרינה עם משלחת של זואולוגים. אבל איך אספיק לחזור משם בעוד מועד, ול- הצטרף למסע שלי לג'בל סרבל? זאת לא ידעתי.

דרכנו עברה בערוצים עם חלוקי נחלים, הצץ וחול ומרגע שהתחלנו בנסיעה בין ההרים שכחנו מהי נקיעה חלקה ללא קפיצות, ומהו אוויר נקי מאבק. במעלה הדרך, סמוך לנווה המדבר פיראן, עקפנו קומנדקר צבאי ועליו חיילים שנסעו בתפ- קיד כלשהו. לאחר תחרות, „מי נוסע מהר יותר ומי מאכיל את מי באבק“, הגענו כולנו לבית קפה בנווה המדבר ועצרנו שם יחד. תוך כדי שיחה אתם התברר לי, כי הם מתכוננים לנסוע למנזר, להתעכב שם זמן מה ולחזור אחר-כך לאבו-רודס. אם כך — אוכל, אולי לחזור איתם. אבל איך אספיק? הרי הם ישהו במנזר רק זמן

במסע אל ג'בל-אום-שומר מצאנו צמח עדין ממשפחת השפתניים שהחל לבלבב בימי החורף בהם התקיים המסע. היה לו דמיון לצמח הקרוי „זוטה“ אך הוא היה שונה ממיני הזוטה המוכרים בספרות ה- מדעית הנוגעת לסיני ולארצות השכנות. כדי לבדוק ולוודא באופן סופי אם זה צמח חדש למדע, היה עלינו לבחון גם פרחים ופירות של הצמח. אולם ידעתי היטב, כי לג'בל-אום-שומר קשה להגיע, ומי יודע מתי אוכל למצוא שם את אותו הצמח עם פרחים ופירות. אימצתי את מחשבתי: היכן ישנם סלעי גרניט הדומים לסלעי ג'בל-אום-שומר בהם מצאנו את אותם צמחים? אולי אוכל למצוא את אותו הצמח בסביבה דומה אבל במקום קרוב יותר לדרכים הראשיות? חשבתי — ומצאתי: מדרום למנזר סנטה קתרינה התנשאו הרים של סלעי גרניט שדמו לסלעים שבסדקיהם מצאתי את הזוטה בג'בל-אום-שומר. החלטתי לחפש שם ותיכתי לתודמנות.

# המירוץ נגד הזמן

פסגות ג'בל סרבל מתנשאות למרומים על רקע ענפי שיטה





חיים של הזוטה, כך שכל הריצה המטורפת שלי ליד סנטה קתרינה היתה לגמרי מיותרת, אבל זוהי, כמובן, חוכמה לאחר מעשה...

בשנת 1971 נסעתי לאדינבורג בירת סקוטלנד להשתלמות בוטנית. עמיתי איאן הדג, שהוא מומחה למשפחת השפתניים במזרח התיכון, אישר את השערתי — אכן הזוטה חדשה למדע. מבין כל השמות של ההרים בהם גדלה הזוטה — ג'בל-אום-שומר, ג'בל-קתרינה, ג'בל-סרבל — השם האחרון מצא חן בעינינו — ותארנו את „זוטת הסרבל“ כמין חדש למדע במאמר שפורסם בעתון בינלאומי. כמקובל וכנדרש תארנו את הצמח בלטינית וצרפנו גם תיאור באנגלית. במגדיר לצמחי מצרים שפורסם ב-1974 כבר הופיע צמח זה. בוטנאי מצרי שפגשתי בחוץ-לארץ טפח לי על השכם ואמר: „מרבית החידושים למחקר של צמחית מצרים בשנים האחרונות, מקורם במאמריך על צמחית סיני“.

אכן, קשה להאמין איך מתגלגלים גורלות אל לילה חשוך בין הררי מדבר סיני... הוא מתחיל לספר שהוא עיתונאי שערך מחקר עבור עיתון „מעריב“ בעניין העלמם של תינוקות של עולים חדשים יוצאי תימן בשנות החמישים. לרב יחיא דגין, ממושב בני עיש, נעלמה שלישיית תינוקות. התינוקות חלו, נלקחו לבית-חולים ומאו נעלמו עקבותיהם. ובדיוק ב־אותה תקופה שודרה תוכנית ב„קול ישראל“ בשם: „טובים השניים“ ובה התחרו מיכה לבנה, אמנון ידון, דני שמי ואבי-נעם דגין. שכניו של הרב יחיא שמעו את התוכנית וחשבו כי אלה שמות בני השלישייה האבודה לבית דגין, וכך עוררו את התקוות בלב האב שילדיו אבדו והחלו החיפושים אחרי, למרות שאבות אבותי עלו מבגדד ולא מתימן...

למחרת המשכנו לאבו-רודס בדרך ארוכה ומייגעת. הגעתי בזמן, הספקתי לצאת למסע לג'בל סרבל ושם, בין סלעי גרניט חלקים, מצאתי עוד עשרות פרטים פזורים

מראשו אל בסיסו. כשקרבתי נטפו על ראשי טיפות מים בודדות. החלטתי שמי כיוון שהזמן כה דוחק אין באפשרותי לבחון אם המים טובים או לא ועלי לסמוך על המים שבמימתי. התחלתי לבדוק כל סדק שבסלע ופגשתי הרבה פרטים של הצמח הנדיר „בכור-אביב סיני“. צמח זה דורש סיפור נפרד ואנו עתה באמצע מסע ה„ציד“ אחר הזוטה והזמן דוחק.

סלע הגרניט הלח, שאצות שונות חיות על פניו ומשנות את צבעו האדום-ורוד לשחור, מכיל סדקים בודדים ובתוכם גדלים צמחים נדירים. לבסוף, בין צמחי פרע-סיני הגדל אך ורק בסדקי הסלעים של הרים גבוהים בדרום סיני ובאדום, מצאתי כמה גבעולים של הזוטה שחיי-פשתי. לא הספקתי לקפוץ משמחה ראשונית של המציאה, והנה מצאתי גם גבעול עם שלושה פרחים. הכנסתים למעטפה קטנה ושמתיה מיד על לוח ליבי — בכיס השמאלי שבחולצה. רכסתי היטב את הכפתור והתחלתי לרוץ לעבר המנזר. בהגיעי אל תעלת המים הזכים ראיתי ממרומים את הרכב הצבאי נכנס לחצר המנזר, והדרך עוד ארוכה לפני...

קיפצתי כיעל על הסלעים וכל הדרך אני נקרע בין הרצון לרוץ מהר יותר לבין הסיכון למעוד ולשבור את עצמותי או לאתר לטרמפי שלי. הגעתי לרכב הצבאי ברגע בו החלו החיילים לעלות עליו בדרכם חזרה. לבקשתי דחו את יציאתם ב־10 דקות. הספקתי לכבוש את הצמחים שאספתי במכבש הצמחים. רק כשעלו כולם לרכב והתחלנו בנסיעה רפה מתח התחרות שלי עם הזמן. הרשיתי לעצמי ללגום מים — קודם חששתי לאבד רגעים יקרים. בלגימה ארוכה אחת גמרתי מימיה אחת ובשניה כיליתי מימיה נוספת.

הדרך בחזרה נתמשכה יותר מאשר הדרך אל המנזר. אך הידיעה שנגיע לאבו רודס לפני יציאת המסע אל ג'בל סרבל הרגיעה אותי. צפינו בשקיעה מבין שיחי רותם המדבר, פרשנו שקי שינה על החול הלבן ופתחנו פרק חדש — ארוחת הלילה, מדורה, שירה, בדיחות וסיפורים. אספתי ענפי רותם יבשים והבערתי מדורה במרכז החניון שלנו. האור ריצד על פני תלוליות החול וצלליות השיחים והאנשים התארכו עד שהשתלבו עם החושך שירד על המדבר. התיישבנו סביב המדורה הראשית. על מדורה קטנה בצד הרחוק חחנו מים שביחד עם עליי נענע שקטפתי ליד המעיין נתנו לציבור הצמח תה מעולה שהפתיע את מארחי-אורחי. הרגשתי חובה לספר להם סיפורים („שכר נסיעה“) והנה באחד מהסיפורים אמרתי להם את שם משפחתי.

קם אחד מהחיילים, איש מילואים, ו־אמר: „רגע, רגע, אתה דגין מהמכון לחקר הנגב?“

„אני הוא ולא אחר!“

„חיפשתי אותך לפני ארבע-חמש שנים ולא מצאתיך!“

# זוטה הסרבל

מאת אבינום דגין

**בוהל**  
בעקבות צמחי סיני  
**בוהל**  
ועל החל